

Екологічне право

Право власності на природні
ресурси в Україні

План

- § 1. Поняття, зміст та форми права власності на природні ресурси.
- § 2. Підстави виникнення та припинення права власності на природні ресурси.
- § 3. Захист права власності на природні ресурси.

**1. Поняття, зміст та форми
права власності на природні
ресурси.**

Правом власності

є право особи на річ (майно), яке вона здійснює відповідно до закону за своєю волею, незалежно від волі інших осіб (ч. 1 ст. 316 Цивільного кодексу України)

Право власності в об'єктивному змісті.

- *Сукупність правових норм, що регулюють відносини власності на природні ресурси, утворюють **право власності на природні ресурси.***

Право власності в суб'єктивному змісті.

- *це сукупність повноважень власника щодо володіння, користування та розпорядження природними ресурсами.*
- *Об'єктами права власності на природні ресурси в Україні є*
- *земля, ліс, вода, надра, тваринний та рослинний світ,*
- *природні території, які знаходяться під особливою охороною.*

ст. 41 Конституції України

- право кожного володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю.
- Подібна правова регламентація даного права здійснена у ст. 317 Цивільного кодексу України.

Зміст права власності на природні ресурси

Право володіння природним ресурсом – це юридично закріплена можливість фактичного панування власника над конкретним природним ресурсом. Володіння природними ресурсами безпосередньо пов'язане з волевиявленням власника. Дане повноваження надає право власнику вирішувати долю належного йому природного ресурсу :

Право користування природним ресурсом – це юридично забезпечена можливість власника здобувати з визначеного природного ресурсу, що належить йому, його корисні властивості для задоволення своїх особистих майнових потреб. Головною умовою користування природними ресурсами є додержання норм законодавства про охорону довкілля

Право розпорядження природними ресурсами – це юридично забезпечена можливість визначати юридичну і фактичну долю природного об'єкта, включаючи його відчуження

Форми права власності на природні ресурси

```
graph TD; A[Форми права власності на природні ресурси] --> B[загально-народна]; A --> C[приватна]; A --> D[комунальна]; A --> E[державна];
```

загально-
народна

приватна

комунальна

державна

● **Вираженням загальнонародної форми права власності на природні ресурси** є ч. 1 ст. 13 Конституції України, яка визначає право власності *Українського народу* на природні ресурси. Дане конституційне положення є у ч. 1 ст. 324 Цивільного кодексу України.

● **Право приватної власності на природні ресурси** означає, що конкретно визначений природний ресурс, який відповідно до законодавства може перебувати у приватній власності, належить *певному громадянину або юридичній особі*.

- **Право комунальної власності на природні ресурси** - повноваження територіальних громад населених пунктів щодо володіння, користування та розпорядження відповідними природними ресурсами.
- **Право державної власності на природні ресурси** - правове закріплення повноважень щодо володіння, користування та розпорядження відповідними природними ресурсами за представницькими органами державної влади.

2. Підстави виникнення та припинення права власності на природні ресурси

І підставою виникнення права власності на природні ресурси

вважається юридичний факт набуття права володіння, користування та розпорядження конкретним природним ресурсом.

набувають право власності на природні ресурси на підставі:

придбання за договором купівлі- продажу,
ренти, дарування, міни, іншими цивільно -
правовими угодами;

безоплатної передачі із державної і
комунальної власності;

приватизації;

паювання;

прийняття спадщини.

набувають право власності на природні ресурси на підставі:

укладання цивільно-правових договорів (купівлі-продажу, ренти, дарування, міни тощо); викуп земельних ділянок, на яких розташовані об'єкти нерухомого майна, що належать їм на праві власності; прийняття спадщини.

Юридичні особи

- можуть набувати у власність дозволені законодавством природні ресурси для здійснення підприємницької діяльності у разі:
- а) придбання за договором купівлі-продажу, ренти, дарування, міни, іншими цивільно-правовими угодами;
  - б) внесення природних ресурсів її засновниками до статутного фонду;
  - в) прийняття спадщини;
  - г) виникнення інших підстав, передбачених законом.

Підставою припинення права власності на природні ресурси

- *вважається юридичний факт втрати права володіння, користування та розпорядження конкретним природним ресурсом.*

Загальні підстави припинення права власності (ст. 346 ЦКУ)

- відчуження власником свого майна;
- відмова власника від права власності;
- припинення права власності на майно, яке за законом не може належати цій особі;
- знищення майна;
- викуп пам'яток історії та культури;
- викуп земельної ділянки у зв'язку із суспільною необхідністю;

Загальні підстави припинення права власності (ст. 346 ЦКУ)

- викуп нерухомого майна у зв'язку з викупом з метою суспільної необхідності земельної ділянки, на якій воно розміщене;
- звернення стягнення на майно за зобов'язаннями власника;
- реквізиція;
- конфіскація;
- припинення юридичної особи чи смерть власника.

- **3. Захист права власності на природні ресурси**

Захист права власності на природні ресурси

- - це сукупність передбачених законодавством засобів, що застосовуються у зв'язку із вчиненням правопорушення щодо права власності, з метою відновлення та охорони майнових інтересів власника природних ресурсів.

способи захисту цивільних прав та інтересів

- 1) визнання права;
- 2) визнання правочину недійсним;
- 3) припинення дії, яка порушує право;
- 4) відновлення становища, яке існувало до порушення;
- 5) примусове виконання обов'язку в натурі;
- 6) зміна правовідношення;
- 7) припинення правовідношення;
- 8) відшкодування збитків та інші способи відшкодування майнової шкоди;
- 9) відшкодування моральної (немайнової) шкоди.

екологічних прав громадян

- - це сукупність умов реалізації та засобів захисту екологічних прав громадян, що дозволяє створити систему стимулів і пільг природокористувачам, які дотримуються норм екологічного законодавства, використовують природозахисні технології, а також дозволяє органам державної влади виділяти необхідні кошти на природоохоронні потреби.

від характеру посягання

цивільно- правові засоби захисту:

- *речові*
- *зобов'язально-правові.*

До речових позовів

належать:

- вимоги про витребування майна власником із чужого незаконного володіння (віндикаційний позов);
- вимоги власника щодо усунення порушень права власності, які не пов'язані з володінням (негаторний позов);
- вимоги власника про визнання права власності.

ПОЗОВИ

базуються як правило, на договорах, але можуть ґрунтуватися і на позадоговірних зобов'язаннях.
ПОЗОВИ:

- про визнання правочинів недійсними;
- відшкодування збитків, які настали внаслідок невиконання чи неналежного виконання договору;
- повернення речей, які були надані у володіння (за договором застави, перевезення);
- повернення безпідставно набутого чи збереженого майна та ін.